

روز عید، روز عبادت و گرفتن جایزه

سید جواد حسینی

عیسی علیه السلام عرضه می‌دارد: «اللَّهُمَّ رِنَّا
أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا
عِيدًا لَنَاوَلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَ
ارزُقْنَا وَ أَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ قَالَ اللَّهُ إِنِّي
مُنزِّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي
أَعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أَعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنْ
الْعَالَمِينَ»^۱ «پروردگارا از آسمان
مانده‌ای بر ما بفرست تا برای اوّل و
آخر ما، عیدی باشد، و نشانه‌ای از تو،
و به ما روزی ده؛ تو بهترین روزی

عید فطر و قربان، دو عید بزرگ
اسلامی هستند که هر ساله مسلمانان
ایندو را با شکوه زیادی برگزار
می‌کنند. از جمله اعمال مشترک این
اعیاد، خواندن نماز است و هر یک
ویژگیهای منحصر به فرد نیز دارند.
آنچه پیش رو دارید، بررسی
اجمالی نماز عید و پادشاهی است که
خداوند در آن روز قرار داده است.

الف. عید در قرآن

در قرآن به صورت مطلق، فقط یک
بار، کلمه «عید» آمده است؛ آنجا که

نماز عید در قرآن

قرآن کریم به طور صریح از روز عید فطر و قربان نام نبرده است؛ ولی در آن به نماز روز عید اشاره شده است؛ از جمله:

۱. در قرآن کریم می‌خوانیم: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّىٰ وَ ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ﴾؛^۱ «به یقین کسی که پاکی جست (و خود را تزکیه کرد) رستگار شد و (آنکه) نام پروردگارش را یاد کرد؛ سپس نماز خواند.»

آیه تصریح نکرده است که منظور، کدام نماز است؛ ولی در روایت چنین تفسیر شده است: ﴿وَ ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ﴾ قال: صَلَوةُ الْفِطْرِ وَ الْأَضْحَى؛^۲ مراد از صلوة و نماز، نماز عید فطر و عید قربان است. «تناسب هم اقتضا می‌کند که مراد، نماز عید باشد؛ چرا که تزکیه بیش‌تر در ماه رمضان و ایام حج مطرح است و نماز بعد از این دو

دهندگان، خداوند (دعای او را مستجاب کرد و) فرمود: من آن را بر شما نازل می‌کنم؛ ولی هر کس از شما پس از آن کافر شود (و راه انکار پوید) او را مجازاتی می‌کنم که احدی از جهانیان را چنان مجازات نکنم.»

نکات زیبایی در آیه وجود دارد که برخی از آنها عبارت‌اند از:

۱. درخواست با «اللَّهُمَّ رَبَّنَا...» شروع شده است با اینکه نوع دعاهای قرآن با «رب» یا «رَبَّنَا» شروع می‌شود. این، نشانه اهمیت مطلب درخواست شده، یعنی عید است.

۲. غرض از درخواست عید، این است که عیدی برای عیسی علیه السلام و تمام امتش باشد و این امر مرضی خداوند است؛ چرا که عید واقعی، آن است که مردم و جامعه را متحد و حیات ملت را تجدید و زمینه نشاط عمومی آنان را فراهم آورد و اسباب عظمت دین آشکار شود.^۱

۱. ۲. اعلیٰ/ ۱۵ و ۱۶.

۳. بحار الانوار، علامه مجلسی، دار احیاء التراث، مؤسسة الوفاء، بیروت، ج ۸۷، ص ۲۴۸.

۱. رک: المیزان، علامه سید محمد حسین طباطبائی، دار الکتب الاسلامیة، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۶۲ش، ج ۶، ص ۲۵۱ و ۲۵۲.

خداوند، یازده امام معصوم را از نسل او به وجود آورد، بهترین تشکر از خداوند، این است که نماز عید، برپا و قربانی انجام شود و بنابر احتمال دیگر، نماز گزارد و هنگام نماز برای تکبیر دستها را بالا بیاورد.^۲

ب. روز عید و نماز آن در روایات

در روایات به عناوین گوناگونی دربارهٔ روز عید برمی‌خوریم که ما فقط به دو قسمت اشاره می‌کنیم:

بخش اول: لزوم و وجوب نماز عید

۱. نماز عید واجب است. این معنا در روایات فراوانی وارد شده است؛ از جمله امام صادق علیه السلام فرمود: «صَلَاةُ الْعِيدَيْنِ قَرِيضَةٌ؛ نماز عید فطر و قربان واجب است.»

حتی نسبت به زنان تصریح شده است که شرکت آنان نیز واجب است.

علی علیه السلام فرمود: «لَا تَحْبِسُوا النِّسَاءَ عَنِ الْخُرُوجِ فِي الْعِيدَيْنِ فَهُوَ عَلَيْهِنَّ وَاجِبٌ؛^۳ زنهارا از رفتن به نماز عیدین

زمان مقدس، نماز با حال و تزکیه است.

۲. در آیه دیگر می‌خوانیم:

﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنحِرْ﴾؛^۱ «پس برای پروردگارت نماز بخوان و قربانی کن.» مراد از خواندن نماز در این آیه نیز به گفته مفسران و روایت نقل شده از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نماز عید قربان است.^۲

آیات در عین حالی که متضمن وجوب صلوة عیدین در دوران حضور معصوم است، بر فضیلت آن نیز دلالت دارد؛ چرا که در آیه اول می‌فرماید که رستگاری از آن کسی است که خود را پاکیزه کرد (یا قربانی کرد) و نماز عید برگزار کرد. معلوم می‌شود این نماز در رستگاری انسان نقش مهمی دارد، به ویژه وقتی که در کنار تزکیه ایام ماه مبارک رمضان و انجام مناسک حج قرار می‌گیرد.

در آیه دوم با توجه به نظر مشهور که مراد از «کوثر»، فاطمه زهرا علیها السلام است به شکرانه این نعمت عظیم که

۳. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، مؤسسة الاعلمی

للمطبوعات، بیروت، بی تا، ج ۵، ص ۴۸۳.

۲. بحار الانوار، ج ۷۸، روایت ۱ - ۴.

۱. کوثر/ ۲.

۲. بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۳۴۹.

لِلْمُسْلِمِينَ مُجْتَمَعًا يَجْتَمِعُونَ فِيهِ وَ
 يَبْرُزُونَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَيَجِدُونَهُ عَلَى مَا
 مِنْ عَلَيْهِمْ فَيَكُونُ يَوْمَ عِيدٍ وَ يَوْمَ اجْتِمَاعٍ
 وَ يَوْمَ فِطْرٍ وَ يَوْمَ زَكَاةٍ وَ يَوْمَ رَغْبَةٍ وَ
 يَوْمَ تَضَرُّعٍ؛^۲ همانا روز فطر به این
 سبب عید قرار داده شده است تا مردم
 در آن روز گرد هم آیند و برای خدا
 بیرون بیایند و او را ستایش کنند برای
 نعمتهایی که به آنها داده. آن روز، روز
 عید و روز اجتماع و برگشت به
 فطرت است و دادن زکات (فطر)، و
 روز رغبت و روز تضرع و زاری
 است....»

به راستی که این اجتماعات،
 نمایش قدرت و عظمت اسلام و
 مسلمانان و نشانه وحدت آنان و
 مهربانی آنها با همدیگر است.

۲. همچون روز قیامت

همچنانکه روز قیامت، روز
 سرنوشت سازی است و همه در
 انتظار اعلام نتایج پرونده‌ها هستند،
 روز عید نیز چنین حالتی دارد؛ از اینرو
 علی علیه السلام فرمود: «أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ يَوْمَكُمْ

منع نکنید؛ چرا که نماز عید بر آنها
 لازم (ثابت) است.»

منتهی این پرسش به ذهن می‌آید
 که فقهای ما در زمان غیبت، نماز عید
 را واجب نمی‌دانند. راز این فتوا
 چیست؟ در جواب باید گفت وجوب
 و لزوم عیدین، مشروط به وجود امام
 معصوم علیه السلام و حضور اوست.

روایات در این باره فراوان است؛
 از جمله حضرت باقر علیه السلام فرمود: «لَا
 صَلَاةَ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى إِلَّا مَعَ إِمَامٍ؛^۱
 نماز عید فطر و عید قربان بدون
 حضور امام (معصوم) واجب نیست.»

بخش دوم: فضیلت نماز و روز عیدین

۱. روز اجتماع مسلمین

علاوه بر اجتماع روزانه مسلمانان و
 هفتگی نماز جمعه، در اجتماع سالانه
 در کنار اجتماع حج دو گردهمایی به
 نام نماز عیدین داریم که بسیار باشکوه
 است. امامان ما بر این اجتماعات تکیه
 کرده‌اند و آن را مایه عزت مسلمانان
 می‌دانند؛ از جمله امام هشتم علیه السلام فرمود:
 «إِنَّمَا جُعِلَ يَوْمُ الْفِطْرِ الْعِيدَ لِيَكُونَ

۱. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۹۶.

۲. همان، ج ۵، ص ۱۴۱، روایت ۴.

هَذَا يَوْمٌ يُثَابُ فِيهِ الْمُحْسِنُونَ وَ يَخْسَرُ فِيهِ الْمُسِيئُونَ وَ هُوَ أَشْبَهُ يَوْمِ بَقِيَامَتِكُمْ فَادْكُرُوا بِخُرُوجِكُمْ عَنِ مَنَازِلِكُمْ إِلَى مُصَلَّاتِكُمْ خُرُوجِكُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّكُمْ وَ اذْكُرُوا بِوُقُوفِكُمْ فِي مُصَلَّاتِكُمْ وَ قُوفِكُمْ بَيْنَ يَدَيِ رَبِّكُمْ وَ اذْكُرُوا بِرُجُوعِكُمْ إِلَى مَنَازِلِكُمْ فِي الْجَنَّةِ وَ النَّارِ؛ ای مردم! به راستی این روز (عید فطر) روزی است که به نیکان ثواب داده می شود و بدان زیانکار می شسوند. آن روز، شبیه ترین روز به روز قیامت شما است. پس با خارج شدن از خانه هایتان به سوی محل نماز، خارج شدن از قبر و به سوی پروردگارتان رفتن را به یاد آورید و هنگام ایستادن در مصلی، ایستادن در پیشگاه پروردگار را به خاطر آورید و هنگام بازگشت به سوی خانه هایتان، بازگشت خود را به جایگاهتان در بهشت یا جهنم به یاد آورید.»

در این روایت به چهار شباهت روز عید با قیامت اشاره شده است:

۱. روز پاداش خوبان و مجازات بدان است؛

۲. خروج از منازل همچون خروج از قبر است؛

۳. لحظه وقوف در مصلی همچون وقوف در پیشگاه الهی است؛

۴. لحظه برگشت به خانه، همچون لحظه رفتن به سوی بهشت یا جهنم است.

۳. روز اعلام برندگان

ماه مبارک رمضان و همین طور اعمال سنگین و دقیق و پرخرج حج در واقع، میدان مسابقه ای برای مسلمانان و مؤمنان است که نتایج آن در روز عید اعلام می شود، و معلوم می شود چه کسانی به میهمانی بزرگ الهی در شهر الله و بیت الله بار یافته و چه کسانی در این مسابقه مردود یا تجدید شده اند.

در روایت آمده است که حسین بن علی علیه السلام نگاهی به مردم افکند که در روز عید فطر می خندند و مشغول لعب

جایزه می گیرند و مقصران زیان می بینند. قسم به خدا! اگر پرده کنار رود (خواهی دید که) نیکوکار مشغول احسان خویش و بدکار گرفتار بدیهای خویش هستند.»

۴. روز گرفتن جایزه

در مسابقات دنیوی، گاه بین اعلام برندگان و گرفتن جایزه فاصله می افتد؛ اما در قانون الهی همزمان با اعلام برندگان، جوایز نیز اعطاء می شود؛ آن هم نه جایزه های مادی و دنیوی که شاهان و انسانها اعطا می کنند؛ بلکه جوایزی معنوی و ابدی که فقط از طرف خداوند اعطا می شود. از جابر نقل شده است که امام باقر علیه السلام فرمود: «قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ شَوَّالٍ نَادَى مُنَادٍ: أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ اغْدُوا إِلَيَّ جَوَائِزِكُمْ ثُمَّ قَالَ يَا جَابِرُ جَوَائِزُ اللَّهِ لَيْسَتْ بِجَوَائِزِ هَؤُلَاءِ الْمُلُوكِ ثُمَّ قَالَ هُوَ يَوْمُ الْجَوَائِزِ؛^۱ پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: روز اول شوال (و عید فطر) که می شود منادی ندا می دهد: ای

و بازی هستند؛ آن گاه رو به اصحاب خویش کرد و فرمود: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ شَهْرَ رَمَضَانَ مِضْمَارًا لِيُخْلِقَهُ يَسْتَبِقُونَ فِيهِ بِطَاعَتِهِ إِلَيَّ رِضْوَانِهِ فَسَبِقْ فِيهِ قَوْمٌ فَفَارَظُوا وَتَخَلَّفَ آخَرُونَ فَخَابُوا فَالْعَجَبُ كُلُّ الْعَجَبِ مِنَ الضَّاحِكِ اللَّاعِبِ فِي الْيَوْمِ الَّذِي يُنَابُ فِيهِ الْمُحْسِنُونَ وَيَخِيبُ فِيهِ الْمُقْصِرُونَ وَأَيْمُ اللَّهُ لَوْ كُشِفَ الْغِطَاءُ لَشُغِلَ مُحْسِنٌ بِإِحْسَانِهِ وَمُسِيءٌ بِإِسَاءَتِهِ؛^۱ به راستی خداوند ماه رمضان را محل امتحان (و مسابقه) برای خلقتش قرار داده است که در آن به سبب طاعت و بندگی برای رسیدن به رضوان و رضایت الهی مسابقه می دهند. سپس در آن گروهی پیشی می گیرند، پس رستگار می شوند و گروهی نافرمانی می کنند، پس زیان می بینند. تعجب بسیار از کسانی است که در این روز می خندند و مشغول بازی و سرگرمی هستند؛ در حالی که نیکان در آن روز پاداش و

۲. الکافی، شیخ کلینی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ج ۴، ص ۱۶۸.

۱. من لایحضره الفقیه، شیخ صدوق، انتشارات جامعه مدرسین، قم، ۱۴۱۳ هـ. ق، ج ۱، ص ۵۱۱.

می فرماید: « أَلْسَا وَ إِنَّ السَّبِقَةَ الْجَنَّةُ وَ
الْغَايَةَ النَّارُ؛^۲ بیدار باشید جایزه (این
مسابقه) بهشت (جاودان) است و پایان
(بازنده آن) آتش جهنم خواهد بود.»

۲. عطای فراوان و بخشش بزرگ:
پیامبر اکرم ﷺ در این باره فرمود: «إِنَّ
الْمَلَائِكَةَ يَقُومُونَ يَوْمَ الْعِيدِ عَلَى أَقْوَامِ
السُّكَّةِ وَ يَقُولُونَ اغْدُوا إِلَي رَبِّ كَرِيمٍ
يُغْفِي الْجَزِيلَ وَ يَغْفِرُ الْعَظِيمَ؛^۳ ملائکه در
روز عید بر لبان انسانهای ساکت قرار
گرفته، [و یا در مسیر مردم ایستاده]
می گویند: صبحگاه بر پروردگار کریم
وارد شوید که عطای فراوان و بخشش
زیاد دارد.»

تعبیر عطای جزیل و غفران عظیم
از ناحیه خدای کریم برای ما انسانها به
راحتی قابل درک و فهم نیست.

۳. بخشش گناهان: بعد از ماه
مبارک رمضان به ویژه، در روز عید
فطر، افراد قابل بخشش بخشیده

مؤمنان! صبح گاهان به دنبال جوایزتان
باشید [که از طرف خداوند متعال
آماده شده است]. سپس فرمود: ای
جابر! جوایز خدا مانند جوایز شاهان
[مادی] نیست [بلکه جوایز بسیار
ارزشمند و غیر قابل توصیف است].
سپس فرمود: آن روز، روز (گرفتن)
جایزه‌ها است.»

از امام صادق علیه السلام نقل شده است که
فرمود: «إِذَا كَانَ صَبِيحَةَ يَوْمِ الْفِطْرِ نَادَى
مَنَادٌ اغْدُوا إِلَي جَوَائِزِكُمْ؛^۱ زمانی که
صبح روز عید فطر می شود منادی [از
آسمان] ندا می کند صبح زود به دنبال
[گرفتن] جوایزتان باشید.»

جایزه چیست؟

در این که جایزه مؤمنان در روز
عید چیست و خداوند چه پاداشی
برای آنان در نظر گرفته است، عبارتها
و بیانه‌های مختلفی وارد شده است که
به نمونه‌هایی اشاره می شود:

۱. بهشت: امیرمؤمنان علی علیه السلام در
خطبه عید فطر درباره جایزه این روز

۲. مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۱۵۶، ادامه حدیث ۹.

۳. همان، ص ۱۵۴.

۱. همان.

این معنا در روایت پیشین به خوبی خود را نشان داده است: «عَوِدُوا مَغْفُورًا».

۴. نعمتهای اخوتی:

در درون بهشت، نعمتهای فراوانی برای روزه داران در نظر گرفته شده است که در روز فطر به مؤمنان اعطا می شود.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «إِنَّ اللَّهَ يَنْسِي الْجَنَّةَ مِنْ يَأْقُوتٍ أَحْمَرَ وَ سُبُكَّتٍ بِالذَّهَبِ سَتُورُهَا السُّنْدُسُ وَالْإِسْتَبْرَقُ أَشْجَارُهَا الزُّمْرُدُ يَمَارُهَا الْخَلَلُ أَعْدَهَا اللَّهُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ يَوْمَ الْفِطْرِ»^۳ به راستی خداوند، بهشت را از یاقوت سرخ ساخته است و باطلا به هم پیوند داده است. پرده های آن از سندس و ابریشم ضخیم است و درختهایی از زمرد دارد که میوه های آن زیبا است. خداوند آن را برای این امت در روز عید فطر آماده ساخته است.»

می شوند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در این باره فرمود که وقتی مردم به سوی نماز عید بیرون می روند، خداوند بر این امر اطلاع دارد، و می فرماید: «عِبَادِي لِي صُمْتُمْ وَ لِي صَلَّيْتُمْ عَوِدُوا مَغْفُورًا لَكُمْ»^۱ بندگان من! برای من روزه گرفتید و برای من نماز گذاردید، برگردید [به خانه هایتان]؛ در حالی که بخشیده شده اید.»

راستی بخشیده شدن گناهان و گناهکاران بالاتر از حد تصور ماست. شیخ عباس قمی رحمته الله علیه نقل کرده است در آخر هر روز از روزهای ماه رمضان در وقت افطار حق تعالی هزار هزار انسان را از آتش جهنم آزاد می کند و چون شب جمعه می شود در هر ساعتی هزار هزار انسان را از آتش جهنم آزاد می کند که هر یک مستوجب عذاب شده باشند و در شب و روز آخر ماه به اندازه آنچه در تمام ماه آزاد کرده است، آزاد می کند.^۲

۱. همان، ص ۱۲۱، حدیث ۳ (۶۵۸۷).

۲. مفاتیح الجنان، شیخ عباس قمی، انتشارات مطبوعات دینی، قم، سوّم، ۱۳۷۷ش، ص ۲۸۶.

۳. مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۱۵۴، حدیث ۶ (۶۶۷۷).

راه رسیدن به جایزه

جمع بندی

حسن ختام سخن، این است که انسان چگونه می‌تواند به این همه پاداش دست یابد؟ توبه و انقلاب روحی علاوه بر انجام واجبات و انجام روزه‌ها و نمازها در رسیدن به این جایزه نقش تعیین کننده دارد.

حضرت علی علیه السلام در این باره فرمود: «أَلَا وَ إِنَّ هَذَا الْيَوْمَ يَوْمٌ حُرْمَتُهُ عَظِيمَةٌ وَ بَرَكَتُهُ مَأْمُورَةٌ وَ الْمَغْفِرَةُ فِيهِ مَرْجُوءَةٌ فَأَكْثِرُوا ذِكْرَ اللَّهِ وَ تَعَرَّضُوا لِغَوَابِهِ بِالتَّوْبَةِ وَ الْإِنَابَةِ وَ الْخُضُوعِ وَ التَّضَرُّعِ فَإِنَّهُ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَ يَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ؛^۱ بیدار باشید، امروز

می‌توان گفت روز عید، روز عبادت و یاد خدا و تقدیس و تسبیح اوست و نماز عید در رأس عبادتها قرار دارد و از طرف دیگر روز رسیدن به پاداش و گرفتن جایزه تلاش و عبادتهای ماه رمضان (ویا جایزه مناسک حج) است و مهم‌ترین پاداش، رسیدن به بهشت و نعمتهای فراوان آن و بخشش گناهان و اعطای فراوان الهی است.

راه رسیدن به این جایزه هم توبه واقعی، گریه و زاری و خشوع و خضوع در پیشگاه قدس الهی است.

روزی است که احترامش بزرگ و برکتش مورد آرزو [می‌مکن] و آمرزش (خداوند) در آن روز امید می‌رود. پس خدا را فراوان یاد کنید و خود را در معرض ثواب الهی با توبه و برگشت و خضوع (در مقابل الهی) و (گریه و) زاری قرار دهید. پس به راستی، خداوند، توبه را از بندگانش می‌پذیرد و گناهان را می‌بخشد.»

